

Нікос Лігерос: «Свободу неможливо ув'язнити, адже вона є свободою»

ГАЛИНА МАСЛЮК

Др. Нікос Лігерос, викладач багатьох університетів світу. Автор понад тридцяти п'яти тисяч статей та поезій. Автор понад двох тисяч мистецьких витворів. Лектор у галузях математичних наук, геополітичних стратегій, аналітик історії та у галузі енергетики, а також навколишнього середовища. Викладає філософію, історію літератури, інші гуманітарні науки. З видатним грецьким інтелектом ми познайомилися завдяки темі штучно створеного Голодомору в Україні і це дало поштовх до багатолітньої нашої дружби. Це пряма комунікація без телефону та Інтернету, що дає змогу оперативно реагувати та отримувати відповіді на актуальний перебіг подій і в такий спосіб пробувати творити вагомий для суспільства речі. Ця видатна людина з вражаючою простотою ділиться власними знаннями за першої необхідності з метою допомогти.

– Чи легко бути людиною, яка має такий великий спектр діяльності: адже Ви є математиком, фізиком, філософом, аналітиком, поетом, живописцем, музикантом, композитором та інше.

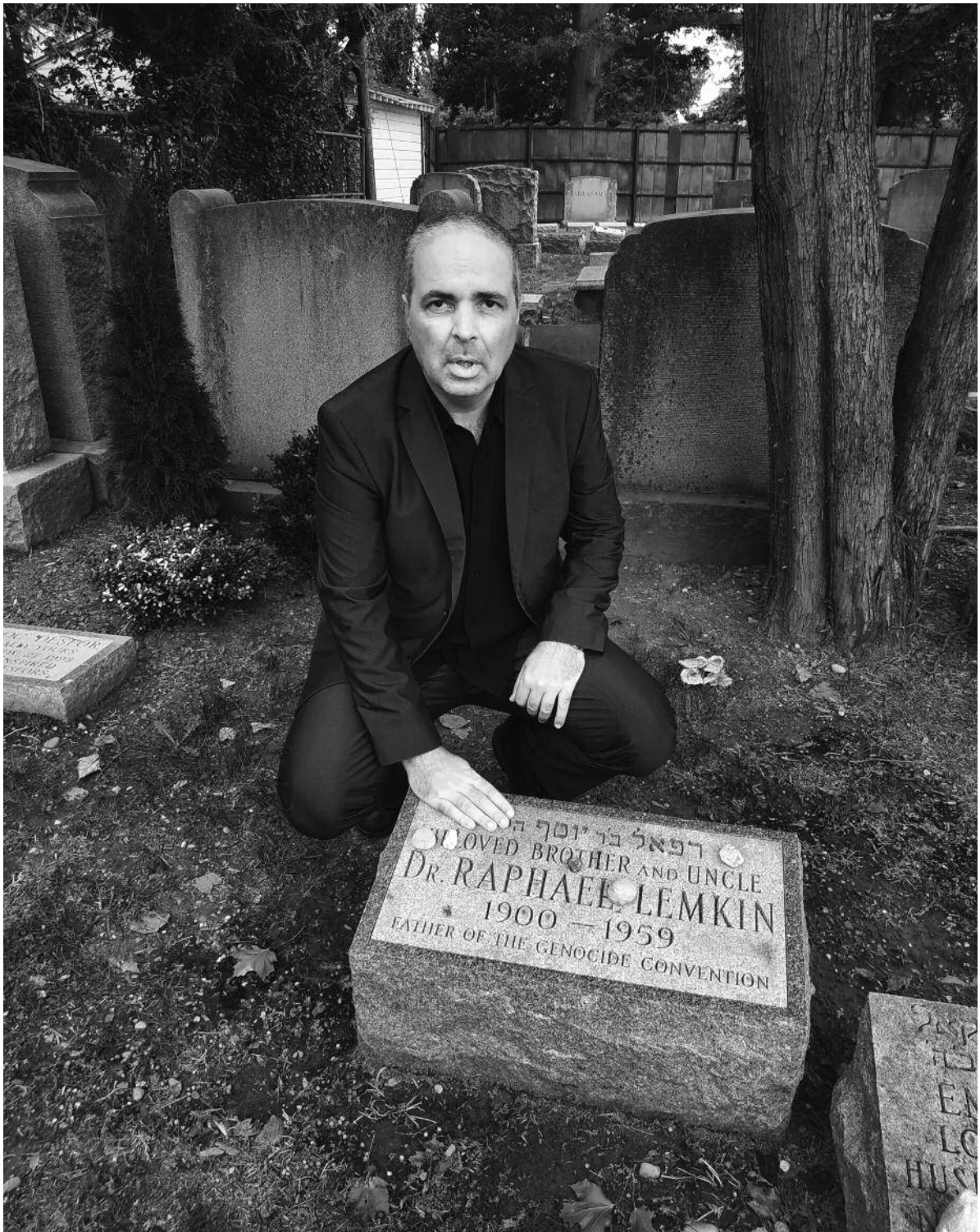
– Множинні стани є звичайними речами для математика, але певною мірою незвичними для повсякденного побуту. Різноманітність сфери інтересів може викликати наш подив, коли не бачимо ядро, а надбудова мовленого чи смислів перебуває в рамках інновацій. Спектр наших зацікавлень і знань є необхідною чеснотою і наслідком запитів людства, котрі зводяться до потреб, що не може витримати жодне суспільство. Одновимірна площина сприйняття не зможе вирішити множинних завдань, які отримує суспільство. Дефрагментація знань на окремі сфери відбувається виключно заради профанації і спрощення, а не тому що там немає зв'язків. Для адекватного розуміння діхронічних стосунків ми зіштовхуємося з потребою нічим не обмеженою хисту. Таким чином ми отримуємо розуміння суті явища, саме ту єдино вірну множинність, зображену в партитурі диригента. Структура оркестру множинна, де поділ на окремі інструменти є суто технічним і не перешкоджає загальній гармонії звучання. Одновимірні люди шукатимуть рівновагу, але оркестр постає з гармонії. Останні і є тим людством, що прагне служінню задля загального блага.

– Якщо узагальнювати, то, на Вашу думку, до таких людей світ ставиться позитивно чи негативно?

– Зіштовхнувшись з невідомими похідними світ з острахом сприймає такі явища і навіть звинувачує у тому, чого немає. Більшість вважають, що лише експертна думка має право на існування. Вони зазвичай розуміють суть множинності, але перевагу надають вузькопрофільним речам. Така спрощена модель вже давно не є актуальною для науки, але продовжує побутувати у суспільстві. Хоча в науці і прийнято вважати, що різні сфери мають перетинатися, але – у локальному трактуванні, що ускладнює розуміння глобальних множинних моделей. Іншими словами – людина Ренесансу існує, але досі залишається незбагненою для сучасників. Нам зрозумілі постаті Гаусса і Тесли, але бентежать Архімед і Леонардо. Можливо сприйняття множинності та багатогранності криється саме в інформатиці, адже ми вважаємо нормою, коли один комп'ютер є інструментом досліджень для математика, фізика, філософа, аналітика, поета, художника, музиканта, композитора тощо. Людина Ренесансу є версією цієї моделі, чи назвімо природного втілення. Умовно кажучи, людина технологічна поєднана з інтелектом біологічним. У такий спосіб, як виняток, це сприймається.

– Вас зацікавило питання України. Чи одна з найбільших грецьких діаспор у світі, яка мешкає в Україні, відіграла якусь роль у цьому?

– Окрім інформації, яку можна довідатися з енциклопедії, шлях до України розпочався завдяки нашому інтерв'ю від 2006 року для газети «Катімеріні». Така комунікація з журналістом, який має українське коріння, переросла у дружні сто-

сунки. Я отримав у подарунок від нього книгу «За честь України» у якій українці боролися проти фашистського режиму. І така боротьба нас зворушила, адже ми багато років займаємося проблемою Геноцидів, як злочинів проти людства. Коли ми занурилися у цю тему глибше, ми довідалися, що події під час другої світової війни нас приводять до Голодомору 1932-33 років, як до ще одного Геноциду. Пошук архівних матеріалів у поєднанні з доробком Рафаеля Лемкіна,

який сформулював термін «Геноцид» офіційно затверджений Організацією Об'єднаних Націй у 1948 році після багаторічних спроб, ще більше наблизив нас до українців, які мешкали на території Греції та Франції. Таким чином, кожне дослідження про мертвих приводило нас ближче до живих. Цей процес і привів нас у 2008 році до Києва на відзначення семидесятип'ятиліття трагічних подій Голодомору. Тими днями було досить зимно і в цьому українському холоді ми

вперше познайомилися не лише з сучасними українцями України, але й живими свідками Голодомору у форматі чудового заходу, який показав, що Україна часів Незалежності дивиться не тільки у майбутнє, але й минуле.

– Ми живемо у дивну епоху, коли змінюються не тільки геополітичні баланси, а й відомі підходи до вирішення проблем. «Зміна фази», як сказав би мій дуже хороший друг Нікос Лігерос. Чи очікує нашу планету у найближчому майбутньому сингулярний стрибок?

– Суспільство, яке не має тяглої традиції вважає, що реальність є статичною і незмінною. Однак, коли ми займаємося дослідженнями сьогодення за допомогою міліарного досвіду та вивчення історії за допомогою хроностратегії, тоді ми розуміємо, що відбувається не тільки зміна фази, але й зміна циклу. Досвід вивчення історії людства доводить, що статичною є війна, а не мир, за Клаузевицем – хамелеон. Гадаю, що наші уявлення щодо геополітичної рівноваги є ілюзією і правильніше вести мову про геополітичні дисбаланси та пошук компромісів. Зазвичай народи усвідомлюють такі процеси, перейшовши кризовий досвід чи війну. Наша епоха не є більш чи менш дивною від інших епох, і вона також містить характерні риси для вивчення з досвіду хроностратегії. Найважливіше, яке маємо розуміти, що історики вивчають кимось написану історію, а стратеги – ще ненаписану. Наше сьогодення перебуває у точці перетину цих двох понять. Надійніше поглядом зчитувати полотно, виткане учасниками подій, аніж за мапами, перевантаженими переписаною історією. Хто забуває таку історію і займається лише географією, приречені бачити політичні карти без пояснень, тому і губляться території, які називаємо втраченою Батьківщиною. Людство не дивиться над часом.

– Україна понад 4 роки перебуває у стані війни з Росією, яка протягом століть мала на меті не тільки анексію наших земель, але й прагнула підмінити поняття, спотворити правду, викрасти історію. Росія була однією з країн, які мали гарантувати безпеку України на підставі Будапештського меморандуму 1994 р. Можна зробити висновок, що не існує жодного способу зупинити варвара, який ігнорує всіх і дотримується «законів джунглів». Як боротися з такими ситуаціями? На вашу думку, наскільки ефективними є застосовані санкції і чи існує спосіб прискорити завершення війни?

– Як би дивно це не виглядало, але існує безпосередній зв'язок між меморандумом 1994 року та окупацією Криму 2014-го. Незважаючи на те, що дехто пов'язує ці два факти з порушеннями, у реальності меморандум пояснює шлях окупації. Таким чином для того, аби не відбулося технічне

порушення перших двох параграфів меморандуму стосовно України, – не було офіційно задіяно армію, як у випадку з Південною Осетією у 2008 році, що дозволило Росії оминати санкції від країн-членів меморандуму і безпосередньо США. Використання війська без розпізнавальних знаків було типовою гібридною дипломатією, яка звичайно не обдурила нікого, але такий завуальований напад приховував справжню проблему і потрібен був час для адекватної відповіді агресору. Санкції прийшли з великим запізненням і великою ціною для України. Окупація Криму стала несподіванкою для міжнародної спільноти, яка виявилась не готовою до діахронічної пропаганди, яка дезінформувала, показуючи Крим частиною російського світу. Але історія України має дуже глибоке минуле, яке кардинально відрізняється від позиціонування з боку російської пропаганди. Відновлення історичної правди України не лише у контексті Голодомору, але й загалом, має велике значення в майбутньому, адже пояснює нам європейську Україну у контексті діахронічних стосунків з Грецією.

– Чого прагне насправді Російська Федерація? Чи існує загроза повномасштабного вторгнення, чи Росія і надалі дотримуватиметься нелінійної тактики, до прикладу через блокування руху на Азовському морі.

– Розпад Радянського Союзу означав не лише звільнення країн від іга, але й від варварства. Парадокс полягає в тому, що розпад відбувся через Росію і саме вона отримала найбільшу геополітичну травму, адже республіка домінувала над іншими чотирнадцятьма республіками. Радянський Союз у варварський спосіб і Росію зламав також, з чого росіяни отримали геополітичний шок від втрати контролю над іншими республіками. Три прибалтійські країни, які вступили до Євросоюзу у 2004 році не стали серйозною проблемою через фундаментальні розбіжності, а також через Калінінград, який згодиться у випадку чого. У випадку України справи інші. Росія зрозуміла, що втратила Україну і не може цього змінити та опиняється перед ризиками перебувати в оточенні європейських впливів та американського зокрема. Таким чином тема Криму є лише приводом і не останнім з приводів, тому що Росія не може загарбати регіон повністю і створює буферну зону між собою та європейською спільнотою, де не зможе так вільно балансувати Америка. Як би сказав Неш, – присутні ризики lose-lose. Якщо Україна прийме такі правила гри, то повільно зникне. Якщо Україна хоче подолати проблеми, то має виробити стратегію до симетричного протистояння різним видам гібридної війни, бо ваша країна цього варта.

– Сучасній Україні поки не вдалося остаточно позбутися тоталітарного радянського спадку, який помітний у різних сферах життя, але позитивний прогрес є очевидним. Можливо, ми надто мало часу є незалежною країною і надто багато важимо для Росії. Волевиявлення українського народу з усім розмаїттям етнічних груп окреслене чітко, але майбутнє Незалежності поки не проглядаються у контурах. Гібридна війна є підступною і люди з урядових кіл опинилися там не випадково, аби діяти зі середини проти інтересів України. Все повторюється. Території, винищені Голодомором 1932-33 років – цим геноцидом українців – пізніше були заселені росіянами. І регіони Криму, де проживали греки, татари, болгари і німці, також були депортовані під час Другої світової війни і заселені росіянами. Сто років тому в Україні було проголошено незалежність, проте Європа надто слабо підтримувала створення цієї держави, так необхідної українцям. Як наслідок – провал і поразка з великими втратами. У сьогоднішній війні ми знову спостерігаємо слабкість позиції Європи. Наскільки великим є вплив історичних подій на сучасну Україну? Як це вплинуло на ментальність українців? Що саме, на Вашу думку, мотивує сучасних українців – і молодь і людей похилого віку не відступати за жодних обставин?

– Зрозуміло, що окупація в Україні є прямим порушенням прав людини, де люди похилого віку ще пам'ятають варварства Голодомору, і тому жоден свідомий українець не готовий принести власну націю в жертву тоталітарному режиму, що прагне знищити невинних людей і переписувати історію. На перший погляд може здаватися, що підтримка України не є настільки очевидною, проте приклад автокефалії є тим хроностратегічним кроком, що братиме століття за одиницю виміру і чітко розбиратиме стратегічні проблеми минулого задля звільнення від рабства. В українців немає іншого вибору, аніж непоступливість. Вони не збираються нікуди йти від землі предків, яка є Батьківщиною. Тому, якою б не була сила ворога, гідність і жертвність людей, які захищають своє слугуватиме прикладами опору задля честі. Україна належить до Європи і в тому сенсі є країною свободи, яка ніколи не змириться з системою, що сприймає її територію виключно з погляду окупації. Свободу неможливо ув'язнити, адже вона є свободою. Саме необхідність гідності втримує Україну.

– Минуло 85 років з часу великого штучного голоду – Голодомору 1932-33 років, організованого радянським урядом проти українських селян, проте наслідки цього і сьогодні є величезними. Так само, як свого часу і геноцид понтіїців. Чи

можуть загоюватися такі рани на тілі нації? Якими кроками у майбутнє має йти народ, що пережив геноцид?

– Це може здаватися дивним, але народи, що пережили геноцид мають майбутнє, бо йдеться не лише про жертв, але й про здатність вижити. Хоча такі народи мають мітку системного винищення, вони не помирають. І це означає, що смерть дивилася їм у вічі, але ще не прийшов їхній час. Завдяки Рафаелю Лемкіну маємо комплекс заходів, які не обмежуються виключно визнанням геноцидів чи убивць націй, але передбачають певну кару за заперечення цих злочинів та враховують цілком матеріальні компенсації народам, які пережили геноцид на прикладі відшкодування майна чи повернення територій. Ніщо не марне, доки хтось бореться за це. Народи, які пережили геноцид не мають права накладати на себе руки через власні помилки, оскільки є благами цього людства. Найкраще, що б могло їм статися – це стати Справедливими (згідно Камю), аби вберегти інші народи від варварства. У 2019 році геноцид греків Понту стає столітнім геноцидом, що означає відлік першої одиниці хроностратегії попри те, що вбивці нації були впевнені, що не залишиться нікого, аби продовжити боротьбу цього народу. Цей столітній геноцид підтверджує, що Благі і Справедливі є світлом серед націй, яке переможе пільму.

– Яким буде Ваш меседж до народів, які потерпали у минулому чи потерпають сьогодні і їхня недоторканість є під загрозою? Ціна війни є величезною для кожного народу. Скільки коштує людству втрата кожної людини? Чи виправданими стають війни за Батьківщину?

– Протистояння агресії є обов'язком народу перед власними полеглими і майбутніми народженими цим народом. За неприйнятних умов народ має право не лише влізти у бійку, але й розпочати війну. Хоча втрата кожної людини, що бореться за право власного народу і є раною, адже люди об'єднаних націй не прагнуть таких втрат. Тому війна є виправданими кроками на спротив зовнішній агресії, аби не зникли Благі, яких не захистили Справедливі. Ця боротьба є складовою глобальної боротьби. Зерно кожної нації є загальною свободою людства, суть чину. З такого погляду маємо дивитися на опір українського народу проти варварства. Тому що властиво усе людство бореться проти варварства, а не один окремих народ. Це ж стосується і греків з Понту, які повинні діяти як представники людства маючи персональний досвід столітнього геноциду.

Жовтень, 2018 р.

Переклав Олег Короташ / Translated by Oleh Korotash